

Europos Sąjungos
Taryba

Briuselis, 2023 m. lapkričio 13 d.
(OR. en)

15151/23

SOC 743
EMPL 530
EDUC 421
ECOFIN 1143

PRANEŠIMAS

nuo:	Pirmininkaujančios valstybės narės
kam:	Nuolatinių atstovų komitetui / Tarybai
Dalykas:	2024 m. Europos semestras. Žaliosios kolektyvinės derybos – Politiniai debatai

Rengiantis 2023 m. lapkričio 27 d. EPSCO tarybos posėdyje įvyksiantiems politiniams debatams, delegacijoms pridedamas pirmininkaujančios valstybės narės orientacinis pranešimas pirmiau nurodyta tema.

DISKUSIJOMS SKIRTOS GAIRĖS

„Žaliosios kolektyvinės derybos siekiant sąžiningos žaliosios pertvarkos“

Ekonomikos dekarbonizacija, energijos vartojimo efektyvumas, žiedinė ekonomika ir apskritai klimato kaita šiuo metu yra svarbiausi Europos Sąjungos ir jos valstybių narių politinės darbotvarkės klausimai. Tai patvirtina Europos žaliasis kursas ir įvairios jo iniciatyvos (pavyzdžiui, *Pasirengimo įgyvendinti 55 % tikslą priemonių rinkinys*), taip prisidedant prie poveikio klimatui neutralumo užtikrinimo iki 2050 m., kaip nustatyta Europos klimato teisės akte, ir reformos bei investicijos, kuriomis remiama žalioji pertvarka, įskaitant planą „*REPowerEU*“ ir nacionalinius ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus, susijusius su priemonės „*NextGenerationEU*“ lėšomis.

Sąžiningas perėjimas prie neutralaus poveikio klimatui ekonomikos yra vienas iš pagrindinių mūsų laikų uždavinių; jis yra plataus užmojo ir daro poveikį daugeliui sričių, įskaitant darbo ir socialinius reikalus. Didesnis užimtumas, deramos darbo sąlygos ir aplinkos apsauga negali būti tarpusavyje konkuruojančiais tikrovės aspektais. Priešingai, šie aspektai yra tarpusavyje susiję, papildo vienas kitą ir sudaro bendrą darbotvarkę, kuria siekiama užtikrinti visuomenės gerovę ir patenkinti įmonių bei darbuotojų poreikius. Europos žaliasis kursas ir veiksmai siekiant socialinės sąjungos turi būti tinkamai suformuluoti ir abipusiškai naudingi visais lygmenimis. Europos socialinių teisių ramstyje taip pat pripažįstama žaliosios pertvarkos svarba ir jos poveikis socialinėms teisėms bei užimtumo keliamiems iššūkiams.

Žalioji pertvarka ne tik suteikia galimybių, bet ir kelia iššūkių, susijusių su užimtumu ir darbo sąlygomis, ir ateinančiais metais jų poveikis bus juntamas vis labiau. Kaip ir kitose srityse, Europos institucijų, vyriausybių ir tarpsektorinių bei sektorinių socialinių partnerių socialinis dialogas turi atlikti svarbų vaidmenį nustatant ir įgyvendinant aplinkos ir energetikos politiką ir apskritai visų sričių politiką, susijusią su žaliaja pertvarka dėl jos poveikio užimtumui ir darbo sąlygoms.

Dėl šios priežasties 2022 m. birželio 16 d. Tarybos rekomendacijoje dėl sąžiningo perėjimo prie neutralaus poveikio klimatui ekonomikos užtikrinimo, kuria siekiama dar kartą apsvarstyti žaliosios pertvarkos socialinį ir ekonominį poveikį, valstybės narės paragintos priimti ir įgyvendinti priemonių rinkinius, kuriais būtų skatinamas sąžiningas perėjimas glaudžiai bendradarbiaujant su socialiniais partneriais. Visų pirma politikos priemonių rinkiniai laikomi turinčiais lemiamą reikšmę rengiant veiksmus, kuriais siekiama remti žmones, sektorius ir teritorijas, kuriuos žalioji pertvarka paveikia labiausiai. Tai ypač pasakytina situacijoje, kai daugumoje valstybių narių su energetikos pertvarka susijusi socialinė politika vis dar yra labai ankstyvame etape ir jos veiksmingam vystymuisi socialinis dialogas yra labai svarbus.

Kaip pažymėta 2023 m. sausio 25 d. Komisijos komunikate „Socialinio dialogo stiprinimas Europos Sąjungoje, išnaudojant visą jo potencialą teisingai pertvarkai valdyti“, prasmingas socialinis dialogas ir veiksmingos kolektyvinės derybos yra itin svarbūs siekiant rasti įmonėms ir profesinėms sąjungoms bendrus subalansuotus sprendimus, kuriais būtų skatinamas sąžiningas perėjimas prie dekarbonizuotos ekonomikos ir puoselėjama žalioji bei socialinė Europa.

Be to, valstybės narės turi užtikrinti aplinką, kuri būtų palanki dvišaliam ir trišaliam socialiniam dialogui, įskaitant kolektyvines derybas visais lygmenimis, be kita ko, kad sistemingai ir laiku būtų užtikrinamas prasmingas socialinių partnerių dalyvavimas rengiant ir įgyvendinant užimtumo ir socialinę politiką ir, kai aktualu, ekonominę bei kitų sričių viešąją politiką, be kita ko, Europos semestro kontekste.

2023 m. birželio 14 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto plenariniame posėdyje buvo priimta nuomonė „Žaliosios kolektyvinės derybos. Geroji patirtis ir ateities perspektyvos“¹.

Šioje nuomonėje EESRK teigia, kad „įmonės ir darbuotojai turi turėti tinkamus kanalus, kuriuos naudodami galėtų įsitraukti į aplinkos apsaugos pastangas ir kovą su klimato kaita“. Atsižvelgiant į nacionalinių darbo santykių vaidmenį ir socialinių partnerių savarankiškumą, žaliųjų kolektyvinių derybų skatinimas yra būdas skirti dėmesio žaliajai pertvarkai.

¹ <https://www.eesc.europa.eu/lt/our-work/opinions-information-reports/opinions/green-collective-bargaining>.

EESRK mano, kad aplinkos klausimų aptarimas kolektyvinėse derybose, kaip matyti iš pirmiau minėtos nuomonės priedėliuose pateiktų pavyzdžių, yra susijęs su tiesioginį arba netiesioginį poveikį aplinkai turinčiais derybų klausimais, kuriuos, sudarydami kolektyvines sutartis, sprendžia socialiniai partneriai. Šie klausimai, be kita ko, gali apimti:

- a) įmonių veiklos poveikį aplinkai;
- b) darbuotojų apsaugą nuo aplinkos ir klimato kaitos poveikio;
- c) žaliosios pertvarkos poveikį įmonės veiklai, kiek tai susiję su darbo organizavimu, profesinių profilių keitimu ir darbuotojų įgūdžiais;
- d) a, b ir c punktuose nustatytų sąlygų įgyvendinimo vidaus stebėseną.

Nuomonėje pateikdamas išvadų ir rekomendacijų, EESRK ragina Sąjungą ir valstybes nares toliau remti veiksmus ir iniciatyvas, kuriais įmonės ir darbuotojai bus skatinami prisitaikyti prie žaliosios pertvarkos, ir apsvarstyti galimybę, be kita ko, parengti deleguotųjų darbuotojų, kurie veiktų kaip su aplinkosauga susijusios pertvarkos atstovai arba kontaktiniai centrai su aplinkos ir ekologine pertvarka darbo vietoje susijusiais klausimais, koncepciją.

Europos tarpsektoriniu lygmeniu žaliaji pertvarka ir jos keliama iššūkiai darbo pasaulyje nagrinėjami, pavyzdžiui, 2017 m. gegužės 30 d. Europos socialinių partnerių pareiškime dėl žaliosios ekonomikos potencialo išnaudojimo darbo vietoms kurti² arba 2021 m. gruodžio 9 d. rekomendacijose dėl žiedinės ekonomikos vykdant socialinį dialogą³.

Nepaisant kelių pirmiau minėtų iniciatyvų, socialinio dialogo ir kolektyvinių derybų vaidmuo valdant ir užtikrinant teisingą žaliąją pertvarką galėtų būti sustiprintas dar labiau.

² https://www.buinessurope.eu/sites/buseur/files/media/position_papers/social/2017-05-30_european_social_partners_statement_on_greening_economy_for_jobs_creation.pdf.

³ https://resourcecentre.etuc.org/sites/default/files/2021-11/Final%20report%20circular%20ecenomy_Recommendations_v3_0.pdf.

Atsižvelgiant į kai kuriuos keliuose Europos sektoriuose ir įmonėse jau sudarytus susitarimus, kurie nurodyti minėtoje EESRK nuomonėje, būtina pereiti prie žaliųjų kolektyvinių derybų, kuriose socialiniai partneriai įvairiais derybų lygmenimis atliktų svarbų vaidmenį, kad įmonės taptų tvaresnės, atsparesnės ir našesnės, taip pat būtų grindžiamos deramu darbu.

Galimas žaliųjų kolektyvinių derybų turinys galėtų būti toks:

- žaliosios pertvarkos poveikis užimtumui ir teritorinei bei socialinei sanglaudai,
- žaliųjų darbo vietų kūrimas;
- perėjimas iš vieno veiklos sektoriaus į kitą ir darbuotojų mokymas bei perkvalifikavimas, kad jie įgytų reikiamų įgūdžių;
- judumas miestuose siekiant patekti į darbo vietas;
- energijos vartojimo efektyvumas vykdant gamybinę veiklą ir atliekant darbą;
- darbuotojų informavimas ir konsultavimasis su jais skiriant atstovus žaliosios pertvarkos klausimais arba jiems dalyvaujant specializuotuose komitetuose;
- derybų dėl kolektyvinių sutarčių šalių mokymas aplinkosaugos klausimais.

Visi šie klausimai turėtų būti sprendžiami atsižvelgiant į lyčių aspektą.

Be to, verta apsvarstyti kolektyvinių derybų vaidmenį kuriant tinkamas darbo sąlygas ir užkertant kelią profesinei rizikai dėl klimato kaitos, pavyzdžiui, ekstremalių temperatūrų ar kitų nepalankių meteorologinių reiškinių, atsižvelgiant į jų didelį poveikį darbuotojų sveikatai ir saugai.

Galiausiai žaliosios kolektyvinės derybos gali būti tinkama priemonė siekiant didesnio darbo demokratiškumo ir kartu siekiant sudaryti sąlygas Europos žaliajam kursui ir socialinei sąjungai vienas kitą papildyti, taip pat atsižvelgiant į Socialinių teisių ramstyje nustatytus tikslus.

Atsižvelgiant į tai, ministrų prašoma pasikeisti nuomonėmis šiais klausimais:

- Kaip kolektyvinės derybos gali padėti kovoti su klimato kaita, didinti aplinkos tvarumą ir prisidėti prie sąžiningo perėjimo prie neutralaus poveikio klimatui ekonomikos? Ar jūsų valstybėje narėje esama naujos patirties ir gerosios praktikos, susijusios su žaliosiomis kolektyvinėmis derybomis, pavyzdžių?
- Gerbiant socialinių partnerių savarankiškumą, kokių priemonių galėtų imtis Sąjunga, valstybės narės ir patys socialiniai partneriai, kad paskatintų žaliąsias kolektyvines derybas? Koks galėtų būti Europos semestro vaidmuo?
